

ש"ת רבי עקיבא איגר מהדורא תניינא סימן ג	קובץ תשובות רעק"א (תשכה) לח
	בעזה"י ג' בשבת יט כסליו פ"ט פ"ק פוזנן
לכבוד ידידי הרב ר' דוד יואל נ"י אבדק"ק לאבשין.	רב שלום וברכה וכל טוב לכבוד ידידי רחמי או"נ הרב המאור הגדול חריף ושנן זית רענן מו"ה דוב יואל נ"י אב"ד לאבשין ואגפי'
הגיעני מכתבו, אשר כל הקורא יתפקקו עצמותיו על גודל הסבה אבידת ב' נפשות פתאום ובמאורע כזה	יום שלשום הגיעני מכ"ק ובקראי אחזתני רעדה בכל עצמותי על המאורע בעו"ה באבידת נפשות ישראל, ה' ירחם ויגדור פרצות עמו ישראל ולא ישמע עוד שוד ושבר במחנותם ונס יגון ואנחה.
וע"ד ענין התשובה, לדעתי חמור הענין מאד, וצריך האיש לתשובה גדולה, אף דלענין חיוב גלות אין לנו לדון בזה, דנראה דמעיקר הדין החיוב גלות רק בזמן שיש ערי מקלט שיגלה וישב בערי המקלט, וכמו שנראה כן מלשון הרמב"ם רפ"ה מהל' רוצח, וכנראה דמשום זה לא נזכר בש"ע דיני גלות בכלל ובפרט. גם מלבד זה, גם בזמן שהיה נוהג דין גלות לא היה גולה בנ"ד, דאף דמה שכתב מעכ"ת לדמות להוציא ראשו דממעטין מומצא פרט לממציא עצמו, זהו לא נ"ל כלל, דהתם בשעת זריקת האבן לא היה שם באותו מקום, ואח"כ הוציא ראשו לשם, אבל בנ"ד הא ה' בנו ומשרתו במקום ההוא יושבים על העץ הקשור בעגלה, אלא דאם היו נעורים היה באפשרות להמלט ולעמוד על נפשם לרוץ משם זהו לא מקרי ממציא עצמו במה שנמנע מלהמלט. מ"מ לענ"ד מטעם אחר פטור מגלות ב"ד, כי אולי הרוח בלבלתם, או שפרכסו וקרבו עצמם את מיתתם, כדאיתא בגיטין (דף ע') ובהרמב"ם (פ"ה ה"ב) מהל' רוצח.	לדעתי העניה הענין חמור מאד, והאיש ההוא צריך לתשובה גדולה ורבה, האמת לדון אותו בחיוב גלות ממש כמשפט הכתוב בתורה [לא] נראה, מדלא נזכר ב"ע ואחרונים דיני גלות לא בכלל ולא בפרט זולת ברמב"ם, והטעם דמצות גלות רק בזמן שיש ערי המקלט דהמצוה להגלות ולישב בעיקר המקלט וכנראה לשון הרמב"ם (רפ"ה מהל' רוצח). גם בנ"ד הוא פטור מדינא דדלמא לא מתו מיד ופירכסו זמן מה וקרבו בעצמן מיתתן ע"י הפירכוס כדאיתא בגיטין (ד' ע' ע"ב) דבשחט בו שנים אינו גולה מהך טעמא. ואולם עכ"ז צריך כפרה מרובה דהרי עין קירוב דפירכוס אינו מהני לענין חיוב מותת ב"ד כמ"ש תוס', ואף דליכא עתה דין חיוב גלות כנ"ל מ"מ מדין כפרה מוטל לעשות כזה כמו שנזכר בספרי גולים שבסידור התשובה הטילו להגלות לזמן מה. ומ"ש ידידי מעכ"ת נ"י לדמות להוציא ראשו דפטור מומצא, פרט לזה שממציא את עצמו, ה"נ בנ"ד דאם היו נעורים היו יכולים ללהמלט על נפשם כמו שנמלט הנכרי ורק כיון שהיו ישנים לא נמלטו הוי בכלל ממציא עצמו, לא נראה לי כלל וכלל דממציא עצמו דפטור אין הטעם דלא היה להזרוק אבן לאסיקי הדעתיה דימציא זה ראשו והוי אנוס, דהא צריך הוא ליזהר שלא יזרוק דשמא יש שם אדם מכבר, אלא דגזיה"כ הוא דדוקא אם בשעת זריקת האבן הוא שם שראוי ליפול עליו ולהמיתו אבל אם הוציא ראשו אח"כ פטור מגלות. משא"כ בנ"ד דבעת נפילת העגלה היו הנהרגים שם על העץ שסמוך לעגלה אלא דאם היו נעורים היו יכולים לברוח משם, זהו לא מקרי ממציא עצמו במה שלא עשה מעשה לברוח, וגם אילו היו נעורים אינו ברור שהיו יכולים לברוח משם להמלט.
ואולם עכ"ז צריך כפרה, והלא המהרי"ו כתב השליח שנהרג צריך המשלח כפרה, והמג"א הביא כן בסוף הלכות ר"ה בשם באר שבע, והצ"צ (סי' ד') אף שגמגם על ראית מהרי"ו מ"מ סיים שם דלמעשה אינו חולק על המהרי"ו, ומ"מ נראה דבעובדא דמהרי"ו סגי בתשובה	והנה המהרי"ו כתב בשליח בשכר ונהרג בדרך חייב למשלוח לקבל תשובה והמג"א סוף הל' ר"ה הביא גן בשם באר בשבע, ואף דבתשו' צמח צדק (סימן ד) סתר ראית המהרי"ו, מ"מ בסיום דבר כתב דלמעשה אינו חולק על המהרי"ו, ואם כי בנידון דמהרי"ו סגי בתשובה

<p>קלה, כיון דלא היה כלל בגרמא דהמשלח, לא כן בנ"ד דהוא דהאיש ההוא גורם גדול.</p>	<p>קלה דלא נעשה שום דבר בגרמתו, לא כן בנ"ד דהוא בכלל גרמא הרבה והרבה.</p>
<p>ואפשר דלענין גלות היה פטור ג"כ מדין שהוא קרוב למזיד להריץ הסוסים טעונים במשא ובלילה, ואדם מועד לעולם בדבר שקרוב לפשיעה, דהיינו כעין אבידה, כמ"ש תוס' ב"ב (דף צ"ג ד"ה חייב) ואם היו משאות של אחרים, וע"י נפילת העגלה היו נפסדים, אף אם היה שומר חנם, קרוב הדבר בעיני שהוא חייב לשלם מדין מזיק דהוי קרוב לאבידה דודאי צריך ליזהר ולחוש שמא תפול העגלה ע"י שמירץ הסוסים בלילה. ופוק חזי מה שהחמיר המהר"ם לובלין בתשובה (סי' מ"ג ומ"ד) בענינים שלא לדונו לגרמא, כמו בענין שלפנינו.</p>	<p>ומש"ש ידידי מעכ"ת דכמהפעמים הריץ הסודים ולא נעשה דבר והמקרה בדרך זרות ופלא ולא היה לו לאסוקי דעתיה שיהיה כן, לא נ"ל כן דמה זרות ופלא הוא אם נוסעים בלילה בעגלה טעונה משא ומריץ הסוסים בודאי ראוי לחוש ולאסיקיה דעתיה על זה, ואם היו על העגלות חפצים של אחרים ובנפילת העגלה נשברו, אף אם היה שומר חנם, קרוב אצלי שחייב לשלם אדם מועד לעולם אף בקצת פשיעה שקרובה לאבידה, כמ"ש תוס' ב"ב (ד' צ"ב ב') וא"כ א"א לדונו לאונס גמור.</p> <p>ופוק חזי כמה וכמה החמיר המהר"ם לובלין בתשובה (סי' מ"ג) דשם היה בכלל ממציא עצמו והיורה חץ היה מעמיד שומר והזהיר לבל יהיה שום אדם בחצר, ואל דשם בחד צד גמור דהוא ירה החץ ממש, ושם בתשובה (סי' מ"ד) שלא היה שום גורם אלא שהרב חשש שבא אליו לחרחר ריב עמו ולזה לקח הרב תיבה בחזקה לעמוד בפני הדלת ומכובד המשא נפטר הרבה איזה מים אח"כ, דבזה מה אשמה היתה להבע"ב ההוא, והרב המציא עצמו והכל ע"י עצמו, ואעפ"כ החמיר המהר"ם לובלין בתשובה בגלות זמן מה ובסיגופים גדולים.</p>
<p>ולזה לדעתי הקלושה, ראשית התשובה יהיה אחרי שנהרגו בנו ומשרתו הנער ולא עשו פירות בעולם, הוא יקים זרע להם, דהיינו שעבור בנו הנהרג יחשוב באם היה זוכה להכניסו לחופה כמה היה מוציא עליו נדן ומלבושים ושאר ההוצאות, ויפריש כפי הסך ההוא שיהיה לקרן קיימת לעולמי עולמים, ומהרווחים יוחזק בן עני לגדלו וללמדו תורה וגמרא עד שיהיה בן ט"ו שנים שיוכל לשלחו ללמוד בישיבה ואח"כ יוחזק מהרווחים תלמיד אחר, וכן לעולם, והתלמידים ההם יקראו על שם בן הנהרג שהוא מחזיקם, ואם ישאו להם נשים ויולידו בנים, הבן הבכור יקרא בשם הנהרג.</p>	<p>ואולם עכ"ז אחרי שבנ"ד כפי הנראה א"א לאיש ההוא שהוא קרוב לס' שנים ועסקן גדול במו"מ לעדות כובד התשובה בגלות וסיגופים גדולים, לזה ראיתי להקל עליו במה דאפשר ולצוא תיקון לו ע"י וחטאך בצדקה פרוק א אחרי שהנהרגים אלו לא עשו פירות, לזה ראוי להקים להם שם, דהיינו על בנו שנהרג, ישער האיש ההוא בדקדוק ובדרך מוסיפין אבל לא פוחתין, באם היה זוכה להשיא אשה לבנו כמה היה נותן לבנו נדן ומתנות וצרכי הנשואין וכדומה, וכפי הסך ההוא יפריש שיהיה לקרן קיימת לעולם, ומהרווחים יחזיקו בן איש עני לגדלו וללמדו תורה בלימוד גמרא ומפרשים, (ואם אינו מצוי בן כזה או מלמד טוב בעיר יהא נעשה כן באחת הקהילות אחרות), עד שיגיע הבן לבן ט"ו שנים ואזי הן אם לא יצליח ח"ו בלימודו או שיהיה ראוי לשלחו ללמוד בישיבה, יחזיקו לבן אחר כפי הנ"ל וכה יהיה לעולם, והבנים ההמה יאמרו בכל יום יא"צ של הנהרג קדיש דרבנן עבור הנהרג, וגם להודיע להבין ההוא כשיגדל ע"י הבד"צ שראוי לו להיות בזכרוננו שבאם יזכה וישא אשה, הבן הראשון שיוליד יהא נקרא שמו כשם הנהרג, ואם אפשר מהרווחים שיעלו נוסף על שכר לימוד לזון</p>

ולהביש התלמיד ההוא טוב יותר, ועי"ז יהיה נחשב להנהרג שהוליד בנים לתורה והתלמידים ההמה ייחשבו לבניו.	
וגם בשביל נערו שנהרג יקבל עליו האיש ההוא שכל ימי חייו יתן סך ערך כ"ה ר"ט לשנה לשלם מזה שכר לימוד בני עניים.	ועבור הנער המשרת יקבל האיש על עצמו ליתן כל ימי חייו מידי שנה בשנה כ"ה ר"ט ליתן מזה שכר לימוד לבני עניים.
ואם רצון האיש ההוא לעשות עוד, שגם אחר מלאת לו מאה שנים יהיה סך מה מופרש שיהיה הקרן קיים לעולמים ומהרווחים ישולם שכר לימוד לבני עניים, טוב וטוב ויגן בעדו הרבה.	
בשנה הראשונה ישלם לעשרה מלמדים עניים שילמדו יום יום שיעור ולומר אח"כ התפלה כפי הנוסח הקבוע לכך ולומר קדיש דרבנן, גם להפריש סך מה שמהרווחים ישולם בכל יום יא"צ לאיזה לומדים ללמוד ולומר קדיש דרבנן עבורם.	בשנה הראשונה ישלם לעשרה מלמדים עניים שילמדו יום יום שיעור לתועלת נשמת ההרוגים, ויאמרו נוסח התפילה וקדיש דרבנן, גם יפרוש סך מה שמהרווחים ישולם לאיזה לומדים בכל יום היא"צ שיעור משניות, ולהתפלל עליהם ולומר קדיש דרבנן.
(ב) אם יש להאיש ההוא עוד בנים ובנות פנויים, ישיא בנותיו לבעלי תורה יראים וממשפחה הגונה, ולהשיא לבניו בנות ת"ח, וזה תיקון גדול לצורך ענין הזה.	
<p>כל ימי חיי האיש ההוא, ישלח ביום היא"צ שלהם עשרה אנשים על קברם לבקש עבורו מהם מחילה:</p> <p>ובענין סיגופים, אחרי שכתב מעכ"ת נ"י שהאיש ההוא סמוך לימי הזקנה, לזה ראוי להקל עליו, ולזה במשך ג' שנים יתענה ב' וה' וער"ח ועשי"ת ולהשלים התעניות האלו, ואחרי ג' שנים יתענה בימים אלו הנ"ל עד אחר חצי היום, ואם הוא בדרך ורואה שקשה עליו התענית יפדה התענית בעד ערך ג' פעמים ח"י גדולים שיתן לעניים,</p>	<p>(ג) להיות יושב בתענית בשתי שנים הראשונות כל ב' וה' וכל ער"ח, ובשנה הראשונה יתענה מן מחרתו של ר"ח אלול עד אחר יה"כ, ביום הראויים, ובשנה השניה יתענה ביו"ד ימי תשובה וכל אלו בהשלמה. ואחרי שתי השנים יתענה כל ימיו בימים המזכרים עד חצי היום. ואם קשה עליו התענית או שהוא בדרך וכבד עליו התענית, יפדה עצמו ליתן עבור יום התענית שבשנים הראשונות ג' פעמים ח"י גדולים פוליש, ואחר ב' השנים שהתענית רק חצי היום יתן בפדיון החצי מזה. בימי התעניות הנ"ל לא יאכל בשר ולא ישתה יין לא בלילה שלפניו ולא בלילה שלאחריו. ואף אם אינה מתענה ע"י שפודה בממון עכ"פ לא יאכל בשר ולא ישתה ביום ביום ההוא ולא בלילה שלפניו ולאחריו, זולת אם בלילה שלאחריו הוא מימים שאין מתענין בו כמו ר"ח וכדומה מותר לאכול בשר ולשתות יין. ובכל אלו אם הרופא אומר שצריך לזה לאכול ולשתות כך וכך צריך לשמוע לו.</p>
לעולם לא ילך על סעודת נשואין ולא יהיה במקום ריקוד במחולות, זולת בנישואי צאצאיו, וכן אם הוא שובשין.	וכל ימיו לא ילך לסעודת נישואין [זולת בסעודת צאצאיו או שהוא שובשין].
בכל לילה קודם השכיבה יתוודה בלב נשבר ובבכיות גדולות לבקש מחילה מהש"י לכפר לו על שגגתו.	וכל לילה קודם שהולך לישן יתודה בלב נשבר ובבכיות גדולות ולבקש מחילה וכפרה מהשם יתברך,

כל ימי חייו של האיש הנ"ל ישלח ביום היא"צ של הנהרגים עשרה אנשים על קבריהם להתפלל עליהם ולבקש מחילה מהם עבורו.	
יקבל ד' תפילותיו וצדקותיו ותעניתיו ברחמים ויכפר לו כפרה גמורה, ונפשות ההרוגים יתפייסו, ויליצו טוב בעדו,	יקבל ד' תפילותיו וצדקותיו ותעניתיו ברחמים ויכפר לו כפרה גמורה, ונפשות ההרוגים יתפייסו, ויליצו טוב בעדו,
ויזכה לאריכות ימים ושנים ושובע שמחות בצאצאיו לגדלם לתורה ועבודה ויראת ה' אמן	
ידידו דש"ת הק' עקיבא במו"ה משה גינז זצ"ל	כן נראה לענ"ד, ידידו דו"ש הק' עקיבא גינז מא"ש.
ד"ש לחתנו ידידי הרבה המופלג מו"ה טודרוס נ"י	